

**EUROPOS SĄJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2011 m. sausio 14 d. (18.01)
(OR. en)**

**18066/10
ADD 2**

LIMITE

**ECOFIN 866
COMPET 443
SOC 858
ENV 878
EDUC 235
RECH 426
ENER 372**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2011 m. sausio 13 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Pierre de BOISSIEU
Dalykas:	METINĖ AUGIMO APŽVALGA 2 PRIEDAS MAKROEKONOMINĖ ATASKAITA

Delegacijoms pridedamas Komisijos dokumento KOM (2011) 11 2 priedas.

Pridedama: KOM (2011) 11 2 priedas

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.1.12
KOM(2011) 11 galutinis

METINĖ AUGIMO APŽVALGA

2 PRIEDAS

MAKROEKONOMINĖ ATASKAITA

METINĖ AUGIMO APŽVALGA

2 PRIEDAS

MAKROEKONOMINĖ ATASKAITA

2011–2012 m. valstybių narių veiksmai bus labai svarbūs, siekiant išvengti „prarastojo dešimtmečio“ scenarijaus. Politikos prioritetai, laikas ir turinys turės būti nustatyti, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir, be kita ko, į fiskalinio tvarumo riziką bei poreikį koreguoti perviršinį disbalansą. Skubiausia užduotis – ištrūkti iš kai kuriuose valstybėse narėse egzistuojančio netvarios skolos, finansų rinkos sukrėtimo ir mažo ekonomikos augimo užburto rato. Nors lapkričio mėn. pateiktose nacionalinėse reformų programose pripažįstama, kad makroekonominės problemas reikia skubiai spręsti kompleksiškai, jose dažnai nepasiūloma tinkamų politinių sprendimų.

Todėl šiame dokumente siekiama tiksliai nurodyti priemones, kuriomis būtų galima geriausiai pasiekti teigiamų makroekonominių rezultatų ir kurias valstybės narės galėtų įgyvendinti per ateinančius dvejus metus. Pirmoje dalyje apibūdinama padėtis: vertinamas iki krizės atsiradęs disbalansas ir trūkumai, taip pat didžiausios ekonomikos krizės (po ketvirtąjo dešimtmečio Didžiosios depresijos) padariniai. Antroje dalyje daugiausia kalbama apie poreikį stabilizuoti viešuosius finansus. Trečioje dalyje pateikiami greito finansų sektoriaus suregulavimo argumentai. Paskutinėje dalyje pabrėžiama, kad būtina skubiai vykdyti struktūrines reformas, siekiant panaikinti makroekonominį disbalansą ir pagerinti prastus augimo veiksnius.

1. EUROPA IŠGYVENA YPAČ DIDELĮ SUNKMETĮ

Europos ekonomika lėtai atsigauna po didžiausio per pastaruosius dešimtmečius buvusio nuosmukio. Dėl ekonomikos krizės ES ekonominė veikla labai susilpnėjo, milijonai žmonių prarado darbą, žmonėms dėl to teko didžiulė našta. Struktūriniai trūkumai, kurie nebuvo tinkamai pašalinti iki krizės, tapo akivaizdūs.

Iki krizės ES buvo struktūrinių trūkumų

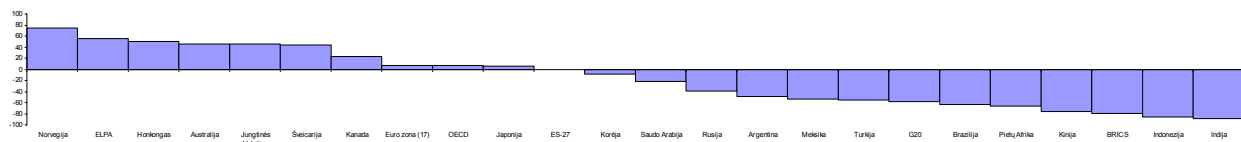
Nors ES yra turtingas regionas (žr. 1 diagramą), **pagal tarptautinius standartus jos ekonomikos augimas per pastarąjį dešimtmetį buvo silpnas.** Kalbant apie vienam gyventojui tenkantį BVP, ES-27 yra daug turtingesnė nei vidutinė G20 šalis, tačiau gerokai atsilieka nuo daugelio ES nepriklausančių OECD šalių ir visos OECD. Be to, nuo 2000 m. ES-27 augimo rezultatai buvo labai prasti, t. y. blogesni už visų išsivysčiusios ekonomikos šalių, išskyrus Japoniją, ir aiškiai atsiliko nuo daugelio besiformuojančios ekonomikos šalių. Tai reiškia, kad didėja atotrūkis nuo kitų išsivysčiusios ekonomikos šalių. Kadangi skirtumo negalima paaiškinti pasivijimo problema, menki ES augimo rezultatai turi būti susiję su struktūriniais trūkumais. Kai nagrinėjami ne tik BVP tipo rodikliai, matosi, kad šis bendras niūrus vaizdas slepia ir teigiamų

dalykų pragyvenimo lygio prasme, pavyzdžiui, palyginti nedidelis pajamų skirtumas, didelė gyvenimo trukmė ir palyginti geri aplinkosaugos rezultatai (pavyzdžiui, pagal išmetamas CO2 dujas pagal gamybos vienetą).

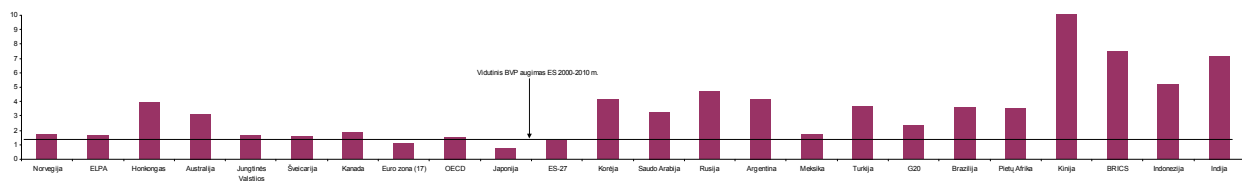
Per pastarąjį dešimtmetį augimui ES trukdė įvairios kliūtys. Remiantis standartinio augimo apskaita, akivaizdu, kad iki krizės (2001–2007 m.) darbo našumas buvo pagrindinė augimo varomoji jėga, o darbo jėgos panaudojimas ir darbingo amžiaus gyventojų padidėjimas sudarė tik apie vieną ketvirtąją viso augimo; visų pirma mažėjantis jaunimo ir darbingiausio amžiaus vyrų dalyvavimas darbo rinkoje ir asmens išdirbtų valandų sumažėjimas lėmė augimo ES-27 mažėjimą (žr. 2 diagramą). Krizė dar labiau pablogino padėtį. Dėl jos sumažėjo BVP, smarkiai išaugo nedarbas ir labai sumažėjo bendras gamybos veiksmų produktyvumas (BGVP), daugiausia tai galima paaiškinti labai sumažėjusiu pajėgumų panaudojimu. ES ir euro zona aiškiai atsilieka nuo JAV ir Japonijos tiek BGVP, tiek darbo jėgos panaudojimo prasme; kiek tai susiję su pastaruosiu rodikliu, skirtumas ypač didelis abiejose amžiaus spektro pusėse – tai matyti iš didelio užimtumo lygių skirtumo (žr. 3 diagramą).

1 diagrama. BVP lygis ir augimas

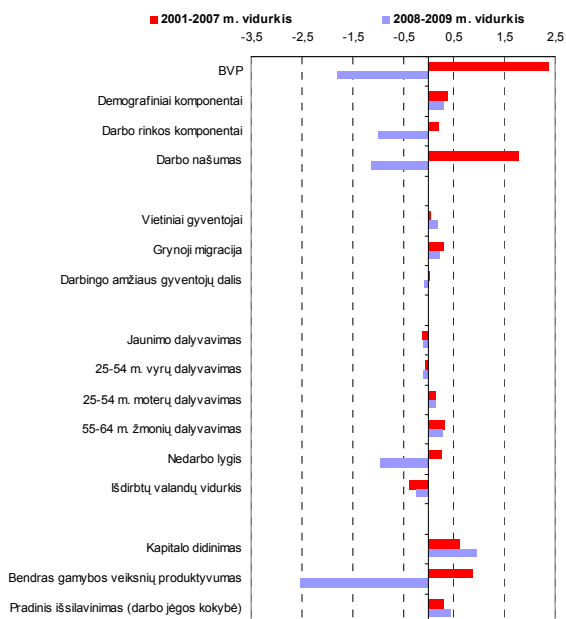
BVP vienam gyventojui (% diferencialas ES-27, išreikštas perkamosios galios standartu (PGS))

Vidutinis ekonomikos augimas 2000–2010 m.

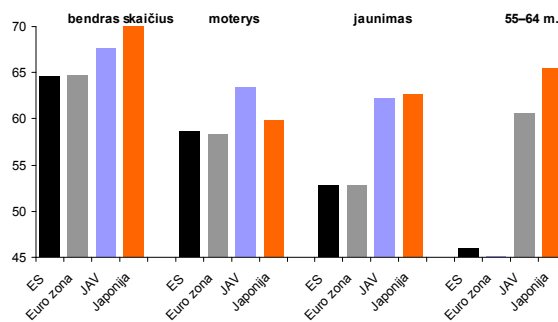

2 diagrama. BVP augimo išskaidymas

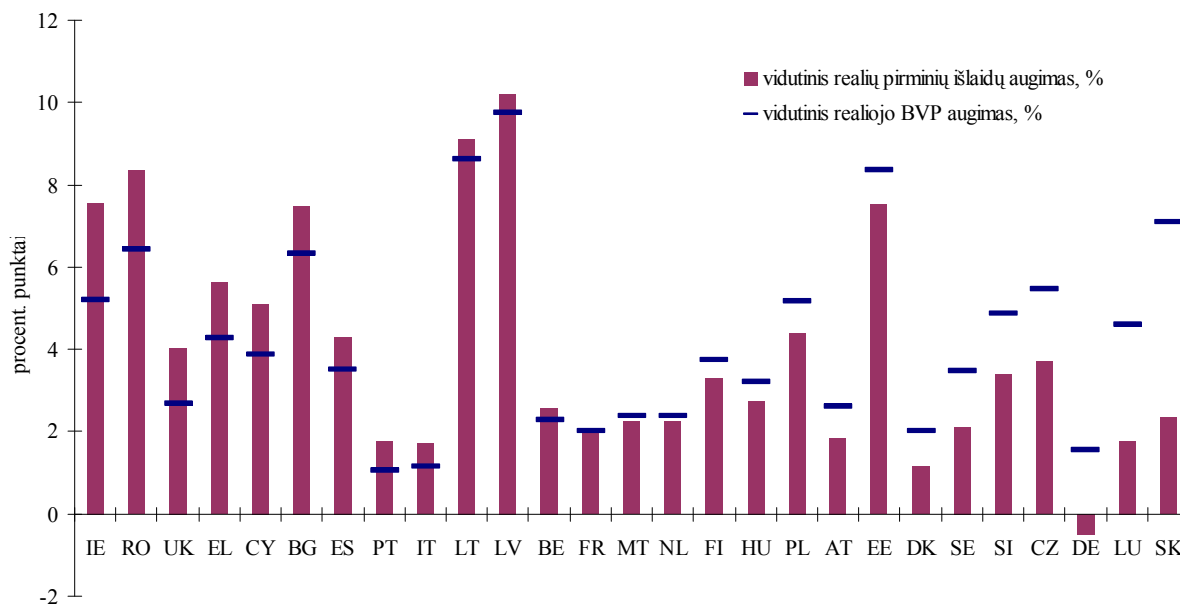
3 diagrama. Užimtumo lygis

Bendras 20–64 m. darbingo amžiaus gyventojų užimtumas

4 diagrama. Realios pirminės išlaidos realaus BVP augimo atžvilgiu

Vidutinis augimo tempas 2003–2007 m.

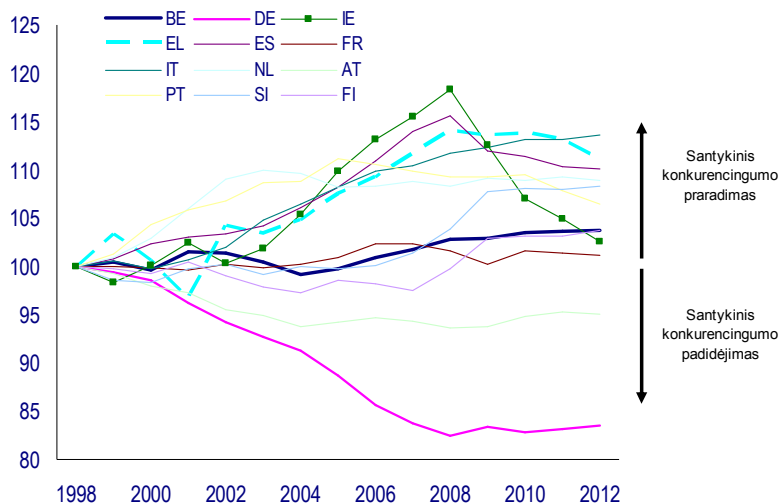
Pastaba. Valstybės narės nurodytos pagal tai, kokių dydžių realių pirminių išlaidų vidutinis augimas viršija realaus BVP vidutinį augimą.

Per keletą metų iki krizės kelios ES valstybės narės nukrypo nuo pagrindinių atsargios fiskalinės politikos formavimo principų. Netikėtai gautos didžiulės pajamos dėl 2003–2007 m. ekonomikos plėtros tik iš dalies panaudotos fiskaliniam koregavimui paspartinti. Didelė jų dalis panaudota papildomoms išlaidoms: iki krizės (2003–2007 m.) dvylikoje ES valstybių narių pirminių išlaidų augimo tempas viršijo vidutinį ekonomikos augimo tempą, kai kuriais atvejais dideliu skirtumu (žr. 4 diagramą). Tai, kad šis politinis pasirinkimas buvo netinkamas, tapo akivaizdu krizės pradžioje, kai išsekus valstybės pajamoms greitai paaiškėjo, kad pagrindiniai biudžeto punktai yra silpni ir daugeliu atvejų beveik arba visai nebėra fiskalinių galimybių imtis priemonių smukus ekonomikai.

Per dešimtmetį iki krizės makroekonominis disbalansas ES taip pat smarkiai padidėjo. Kai kuriose valstybėse narėse susidarė didelis vidaus disbalansas. Tą parodė labai skirtingas einamosios sąskaitos ir konkurencingumo kitimas – žr. 5 diagramoje pavaizduotą padėtį euro zonoje. Be to, kai kurios euro zonos valstybės narės prarado dideles eksporto rinkos dalis. Užsienio sąskaitos disbalansą lėmė netinkami su darbo užmokesčiu susiję veiksmai našumo kitimo atžvilgiu, pernelyg didelis kreditų augimas privačiame sektoriuje, būsto kainų burbulai ir vidaus paklausos struktūriniai trūkumai¹.

5 diagrama. Kainų konkurencingumo kitimas likusioje euro zonos dalyje

(indeksai; 1998 = 100, padidėjimas rodo konkurencingumo praradimą)

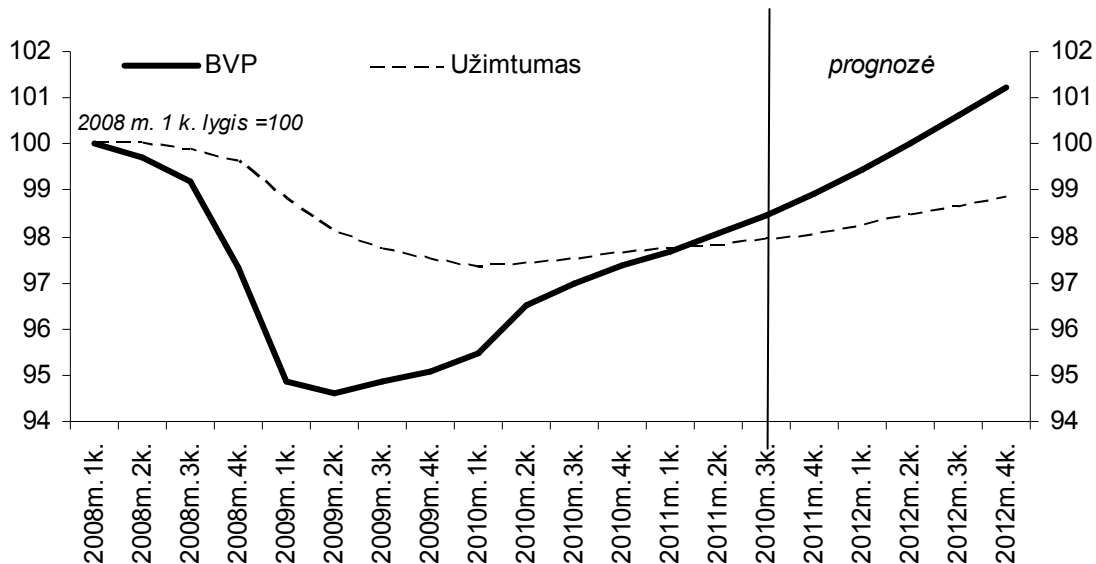

¹ Žr. Europos Komisija (2010 m.), Konkurencingumo ir disbalanso euro zonoje priežiūra, Europos ekonomika 1.

Krizės poveikis realiajai ekonomikai ir užimtumui

6 diagrama. BVP ir užimtumas

(2008 m. 1 ketvirtis = 100)

Šaltiniai: Eurostatas; ECFIN rudens prognozė

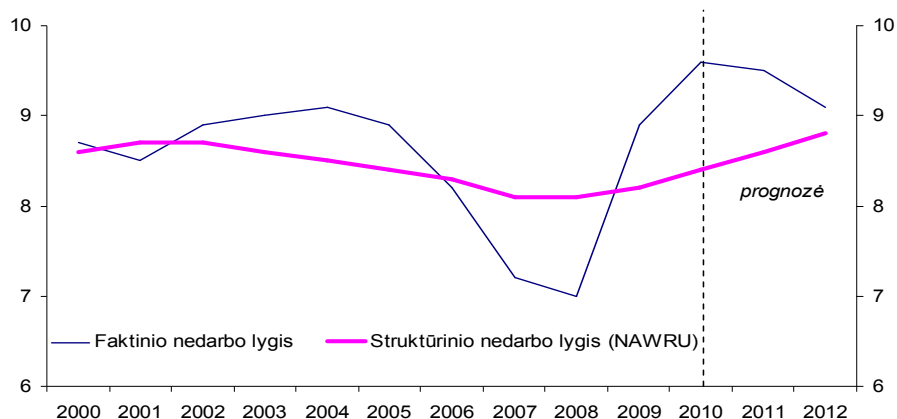
Pastaba. Užimtumo prognozės duomenys, pateikiami tik kartą per metus, interpoliuoti linijiniu būdu, siekiant nustatyti ketvirčio duomenis.

Smarkiai sumažėjus BVP, prarasti vidutiniškai ketveri augimo metai. Dėl 2008 ir 2009 m. prarastos gamybos apimtys ES BVP lygis tapo kaip 2006 m. Remiantis Komisijos 2010 m. rudens ekonomine prognoze (6 diagrama), tikimasi, kad ES gamybos apimtis sugrįš į 2008 m. pirmojo ketvirčio lygį (kol krizė nebuvo paveikusi realiosios ekonomikos) tik 2012 m. antrąjį ketvirtį. Prognozuojama, kad iki 2011 m. pabaigos tik dešimt valstybių narių bus grįžusios prie savo 2008 m. arba didesnių gamybos apimtys lygių. Vis dar manoma, kad iki 2012 m. pabaigos vienuolikoje valstybių narių gamybos apimtys lygiai liks mažesni nei iki krizės. Prognozuojama, kad 2012 m. pabaigoje (daugiau nei 1 %) užimtumas dar nepasieks tokio lygio, kuris buvo iki krizės.

Krizė labai pakenkė Europos visuomenei, nes labai smarkiai išaugo nedarbas. 2008 m. bedarbiai sudarė 7 % ES-27 darbo jėgos. 2010 m. jie sudarė beveik 10 %, ir prognozuojama, kad 2012 m. nedarbo lygis bus didesnis kaip 9 %, kaip parodyta 7 diagramoje. Nedarbo lygis ypač didelis (viršija 12 %) Estijoje, Airijoje, Graikijoje, Slovakijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Ispanijoje. Ilgalais nedarbas, kai bedarbiai nedirba ilgiau kaip vienerius metus, labai smarkiai išaugo ir šiuo metu sudaro apie 40 % viso nedarbo ES. Tai rodo, kad gresia ilgalaikis žmonių išstūmimas iš darbo rinkos. Itin didelis žemos kvalifikacijos darbuotojų, migrantų ir jaunimo nedarbo lygis. Daugiau nei pusėje ES valstybių narių jaunimo nedarbas viršija 20 %, o vienoje šalyje (Ispanijoje) siekia 42 %.

7 diagrama. Faktinio ir struktūrinio nedarbo lygiai ES-27

(2008 m. 1 ketvirtis = 100)

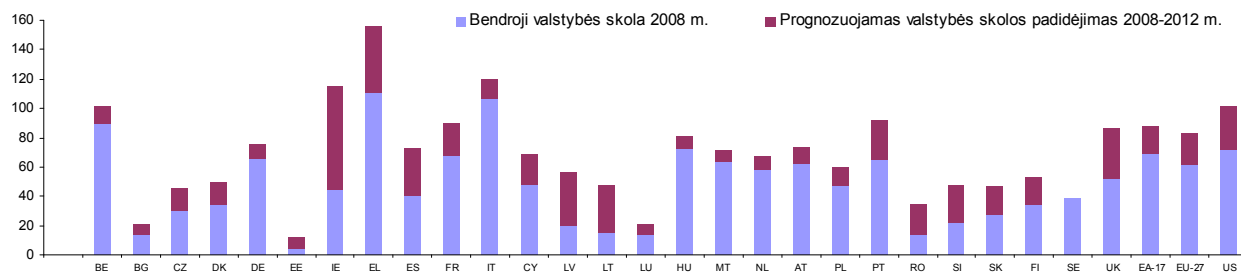

Dėl krizės potencialus augimas dar labiau sumažėjo smarkiai išaugus struktūriniams nedarbui ir labai sumažėjus investavimo lygiui. Manoma, kad prognozuojamu laikotarpiu (2010–2012 m.) potencialus gamybos apimtys augimas ES-27 bus itin mažas (1,1 %) dėl mažo našumo augimo ir mažo darbo jėgos panaudojimo. Taip pat manoma, kad euro zonoje padėtis bus dar prastesnė, problemos bus maždaug panašios, bet aštresnės. Mažesnis darbo jėgos panaudojimas susijęs su reikšmingu darbo užmokesčio augimo neskatinančio nedarbo lygio (NAWRU) padidėjimu (žr. 7 diagramą) ir su toliau trumpinamomis vidutinėmis vieno darbuotojo išdirbtomis valandomis, taip pat su darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus sumažėjimu. Potencialų augimą paveiks ir lėtesnis kapitalo kaupimas, kurį lėmė dėl krizės istoriškai mažas investavimo lygis, ir lėtas bendro gamybos veiksmų produktyvumo augimas, kuris palaipsniui atsigauna, bet tik iki silpno augimo lygio, kuris buvo iki krizės.

Didesnis fiskalinis disbalansas ir menkas makroekonominio disbalanso sumažėjimas

8 diagrama. 2008 m. valstybės skolos lygis ir jos prognozuojamas padidėjimas 2008–2012 m.

(BVP %)

Šaltinis: ECFIN rudens prognozė

Krizė labai smarkiai paveikė euro zonos ir ES viešuosius finansus. Per neilgą laiką beveik visose valstybėse narėse valstybės skolos ir BVP santykis labai išaugo ir panaikino iki krizės

padarytą nedidelę pažangą (žr. 8 diagramą). Manoma, kad 2010 m. pabaigoje bendroji valstybės skola euro zonoje bus pasiekusi apie 84 % BVP, o ES – apie 79 %, t. y. maždaug 20 procentinių punktų daugiau nei 2007 m. Dabartinėse politikos gairėse nustatyta, kad didėjanti tendencija išliks.

Šiuo metu labai pablogėjusią viešųjų finansų padėtį lėmė sumažėjusios pajamos ir padidėjęs spaudimas didinti išlaidas, taip pat diskrecinės fiskalinės paskatos. Kai kuriose valstybėse narėse valstybės finansai tapo priklausomi nuo labai cikliškų ar laikinų pajamų šaltinių. Dėl to, smarkiai sulėtėjus ekonominei veiklai, labai sumažėjo valstybės pajamos, nors valstybės išlaidų lygis apskritai išliko toks, kaip planuota anksčiau. Valstybės narės visiškai pasinaudojo savo automatiniiais stabilizatoriais, kurie padėjo sušvelninti pasaulinės krizės poveikį realiajai ekonomikai. Vis dėlto to nepakako, kad būtų sustabdytas paklausos sumažėjimas ir išvengta finansų sistemų kracho rizikos, todėl dauguma ES valstybių vyriausybių taip pat įgyvendino diskrecines fiskalines priemones pagal 2008 m. gruodžio mėn. Europos Komisijos pradėtą Europos ekonomikos atkūrimo programą.

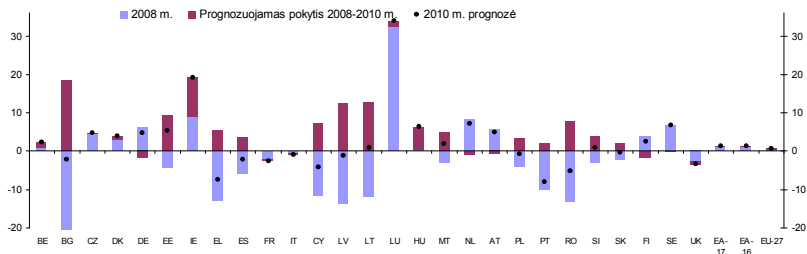
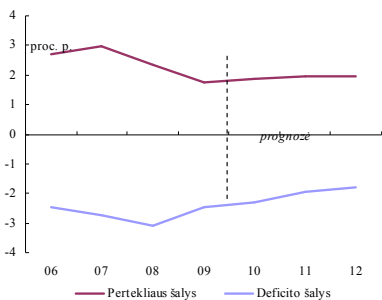
Ši pastaruoju metu atsiradusi papildoma našta viešiesiems finansams prisidėjo prie neigiamo visuomenės senėjimo poveikio viešiesiems finansams. Šis procesas vyksta jau ilgą laiką ir jeigu greitai nebus imtasi reformų, ilguoju laikotarpiu biudžetui neišvengiamai teks didelė našta ir tai dar labiau apsunkins jau ir taip sudėtingą fiskalinę padėtį. Nepasikeitus politikai, prognozuojama, kad per ateinančius 50 metų ES valstybės parama vyresnio amžiaus žmonėms, t. y. pensijos ir kitos senatvės išmokos (sveikatos ir ilgalaikės priežiūros), padidės apie 4½ procentinius punktus BVP. Maždaug trečdalyje valstybių narių su senėjančia visuomene susijusių valstybės išlaidų padidėjimas greičiausiai viršys 7 procentinius punktus BVP.

Krizė tik iš dalies laikinai pakoregavo didelį makroekonominį disbalansą, kuris daugelyje valstybių narių buvo iki krizės pradžios. Kadangi dėl dabartinio nuosmukio sumažėjo pernelyg didelė paklausa ir išnyko arba sumažėjo kai kurie nukrypimo nuo normos veiksniai (t. y. būsto rinkos burbulai ir kreditų plėtra), einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo. Vis dėlto einamosios sąskaitos disbalansas lieka didelis, ypač euro zonoje, ir manoma, kad greitai padėtis nepasikeis, kaip nurodyta 9 diagramoje. 10 diagramoje parodyta, kad tose ES valstybėse narėse, kuriose buvo didelis prekių ir paslaugų balanso deficitas (perteklius) prasidėjus krizei, po dvejų metų pagerėjus ekonomikai, paprastai deficitas (perteklius) vis dar išlieka. Tai iš dalies rodo, kad yra tokių struktūrinių trūkumų, kaip vidaus paklausos trūkumai (šalyse, kuriose yra perteklius) ir mažas kainų ir išlaidų konkurencingumas, dažnai susijęs su dideliu skolos lygiu (šalyse, kuriose yra deficitas).

9 diagrama. **Einamosios sąskaitos euro zonoje išskaidymas**

10 diagrama. **Prekių ir paslaugų balansas ir jo prognozuojamas kitimas iki 2010 m.**

(teigiamos vertės = perteklius; neigiamos vertės = deficitas; BVP %)

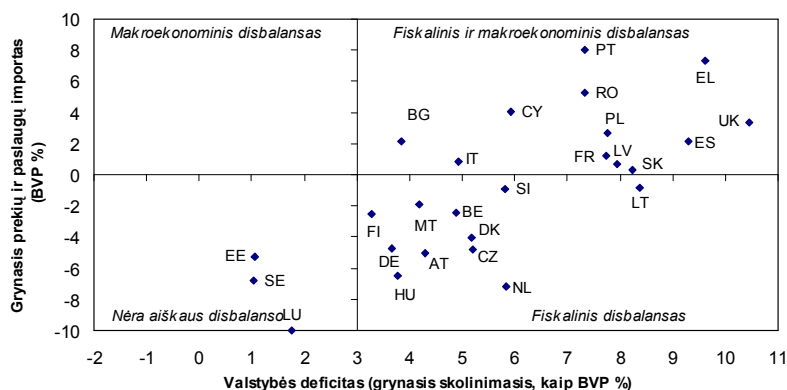
Šaltinis: ECFIN rudens prognozė.

Pastaba. Euro zonos valstybės narės nurodytos kaip pertekliaus ar deficito šalys, remiantis jų 2006 m. einamosios sąskaitos duomenimis.

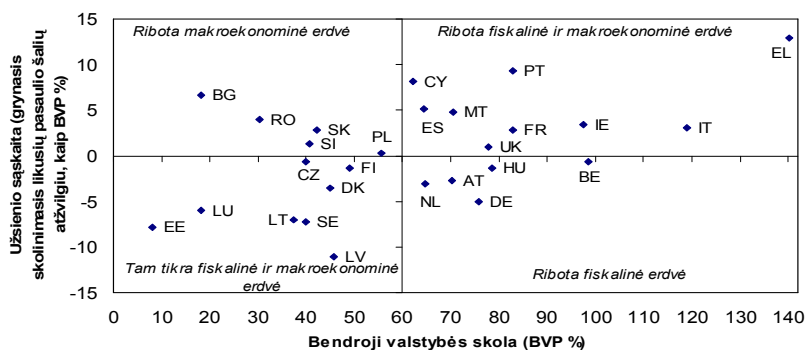
Poreikis valstybėse narėse imtis skirtingų politikos priemonių

11 diagrama. Skirtingos pradinės sąlygos 2010 m.

Valstybės deficitas / grynasis prekių ir paslaugų importas**

Valstybės skola / užsienio sąskaitos deficitas*

Šaltinis: ECFIN rudens prognozė

* Užsienio sąskaitos deficitas reiškia grynąjį skolinimąsi likusių pasaulio šalių atžvilgiu (einamoji sąskaita plus kapitalo operacijos). Ši sąvoka rodo metinį užsienio skolos pokytį.

*** Grynasis prekių ir paslaugų importas taip pat vadinamas prekių ir paslaugų balanso deficitu ir yra tiesiogiai priklausomas nuo kainų konkurencingumo. Perteklius Liuksemburge viršija 30 % BVP, t. y. nepatenka į šios diagramos ribas.*

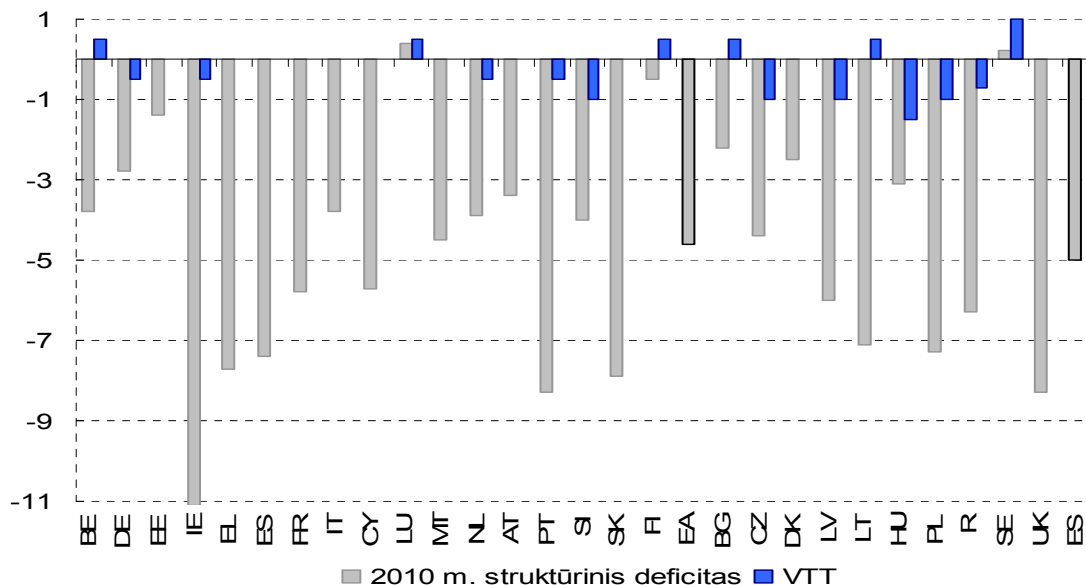
Fiskalinės ir išorės sąlygos ES valstybėse narėse yra labai skirtingos, todėl reikia konkrečiai šaliai pritaikytos politikos. 11 diagramoje tik kaip pavyzdys ir naudojant skirtingus rodiklius parodyta, kad kai kuriose valstybėse narėse būtina itin skubiai koreguoti netvarius viešuosius finansus ir užsienio sąskaitos disbalansą. Nebus galima taikyti vieną visiems tinkantį metodą ir 2011–2012 m. valstybių narių prioritetai turėtų būti tiksliai nustatyti, atsižvelgiant, be kita ko, į fiskalinio tvarumo riziką ir poreikį koreguoti disbalansą. Valstybės narės, kuriose yra didelis fiskalinis ir (arba) makroekonominis disbalansas, turi labai ribotas politines galimybes ir pirmiausia turėtų koreguoti dabartinį disbalansą. Valstybės narės, kuriose nėra didelių makroekonominių problemų arba akivaizdžios rizikos, turėtų stengtis pagerinti ilgalaikio augimo veiksnius ir užkirsti kelią disbalanso atsiradimui ateityje.

2. VALSTYBĖS SKOLOS VALDYMAS PASITELKiant GRIEŽTĄ ILGALAIKĮ FISKALINĮ KONSOLIDAVIMĄ

Konsolidavimo reikia dabar

12 diagrama. **Struktūrinis deficitas ir vidutinės trukmės tikslai**

(BVP %)

Nors krizė neigiamai paveikė valstybių biudžetus visose ES valstybėse narėse, faktinė viešųjų finansų padėtis valstybėse narėse labai skiriasi. Kaip parodyta 12 diagramoje, dvylikoje valstybių narių atstumas nuo deficito – pakoreguoto, atsižvelgiant į verslo ciklą ir vienkartines priemones, t. y. struktūrinio deficito – iki vidutinės trukmės biudžeto tikslo yra gana didelis (daugiau nei penki procentiniai punktai BVP). Valstybių narių, kurios laikėsi atsargesnės

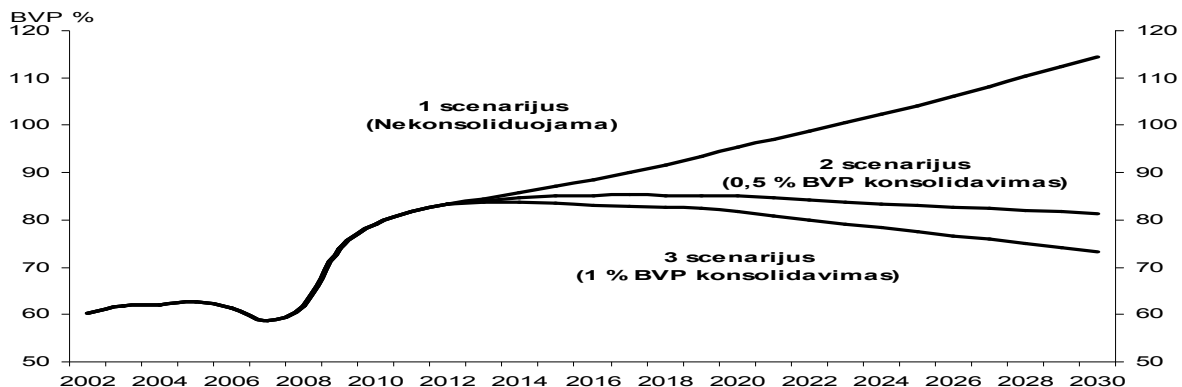
fiskalinės politikos iki precedento neturinčio ekonomikos nuosmukio, padėtis yra palyginti geresnė. Jos turėjo daugiau fiskalinių galimybių atsilaikyti prieš nuosmukį ir todėl per krizę jų fiskalinis disbalansas buvo mažesnis.

Siekiant atkurti ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą, neužteks atsisakyti per krizę įgyvendintų diskrecinių fiskalinių priemonių. Skolos ir BVP santykiui pakenks ne tik susikaupęs valstybės deficitas, bet ir numanomi išsipareigojimai, susiję su senėjančia visuomene, ir numatomas lėtas vidutinės trukmės augimas euro zonoje ir ES. Be to, valstybės skolos santykiai ES šiuo metu pasiekė tokį lygį, kad papildomas valstybės skolinimasis jau smukdo ekonominį augimą užuot jį skatintų. Norint padengti didelę valstybės skolą, reikia arba nustatyti didesnius mokesčius, kuriuos taikant gali atsirasti iškraipantis poveikis, arba dėl didesnių palūkanų išlaidų mažinti veiksmingas valstybės išlaidas, arba taikyti abu būdus. Be to, didėjant skolai greičiausiai dar padidės ir rizikos priedai už vyriausybės obligacijas, taip skolos padengimo našta dar labiau išaugs. Tai lems netvarius pokyčius ir galiausiai finansų rinkose bus pradėta abejoti valstybės mokumu.

Siekiant sugrąžinti tvarią viešųjų finansų padėtį, reikia labai didelių koregavimo pastangų, jas turėtų papildyti augimo politikos priemonės. Iš paprasto modeliavimo matyti, kad struktūrinio biudžeto balansui per metus pagerėjus 0,5 % BVP (sutartinis standartas pagal Stabilumo ir augimo pakto (SGP) nuostatas), daugelyje ES valstybių narių to aiškiai nepakaktų, kad artimoje ateityje skolos ir BVP santykis priartėtų prie Sutartyje nustatytos 60 % BVP ribos (žr. 13 diagramą). Per ateinančius du dešimtmečius skolos lygiai, apskaičiuoti kaip BVP procentinė dalis, pradėtų stabiliai mažėti tik tuomet, jeigu fiskalinės korekcijos būtų 1 % BVP per metus arba didesnės. Tačiau fiskalinio konsolidavimo, nors jis ir absoliučiai būtinas, gali ne visada pakakti, siekiant greitai ir ilgam laikui panaikinti neigiamus su skola susijusius pokyčius. Būtina didinti gamybos apimtį augimą, kad padidėtų fiskalinės pajamos ir sumažėtų su nedarbu susijusios išlaidos ir kad automatiškai sumažėtų skolos, kaip BVP dalies, lygis.

13 diagrama. Valstybės skolos prognozė ES

BVP procentinė dalis

Pastaba. Prognozėse pateikiama nurodyta konsolidavimo norma kiekvienai valstybei narei iki tol, kol ji pasieks savo vidutinės trukmės biudžeto tikslą (VTT).

Todėl fiskalinės politikos formuotojams ES tenka sunki dvejopa užduotis: sugrąžinti tvarią fiskalinės politikos padėtį ir apsaugoti arba paremti trumpalaikį ekonominį augimą ir užimtumą. Dabartinėmis aplinkybėmis yra pagrindo tikėtis, kad viešųjų finansų sutvarkymas teigiamai paveiks ekonomikos augimą vidutinės trukmės laikotarpiu. Fiskalinio koregavimo vilkinimas tik išstumtų ir apsunkintų problemą. Tai labai pakenktų mūsų gebėjimui aktyviai kurti savo ateitį ir užkrautų didžiulius įsipareigojimus būsimoms kartoms.

Nors skubumo laipsnis visose valstybėse narėse yra nevienodas, konsolidavimas visoms joms lieka pagrindinis politinis prioritetasis. 2010 m. fiskaline politika buvo toliau remiama bendra paklausa ES ir euro zonoje. Kadangi manoma, jog ateinančiais metais ekonomikos atkūrimas palaipsniui įgaus pagreitį, laikas pakeisti politinę padėtį. Valstybės narės, kuriose yra labai didelis struktūrinio biudžeto deficitas arba labai didelis valstybės skolos ir BVP santykis, turėtų paspartinti koregavimą ir jį atlikti 2011–2012 m. Visų pirma tai turėtų daryti didelių finansinių sunkumų patiriančios valstybės narės: kai kurios valstybės narės, pvz., Graikija ir Airija spartins koregavimą tiek vienais, tiek kitais metais, o Ispanija ir Portugalija tai darys tik 2012 m.

Pagrindiniai ilgalaikio augimą skatinančio konsolidavimo elementai

Iš ankstesnės patirties galima rasti daug pavyzdžių, kaip sėkmingai atlikti fiskalinį konsolidavimą, kad ilgai jis turėtų ilgalaikį poveikį viešiesiems finansams ir paveiktų ekonominį augimą. Yra sukaupta ankstesnės penkių tarpusavyje susijusių fiskalinės politikos formavimo aspektų: fiskalinio koregavimo struktūros, politinės strategijos patikimumo, institucijų aplinkos, papildomų politinių iniciatyvų ir naštos dalijimosi visuomenėje patirties.

- (1) *Fiskalinio koregavimo struktūra.* Vienintelis svarbiausias veiksnys, pagal kurį atskiriamas sėkmingas ir nesėkmingas fiskalinis konsolidavimas – tai koregavimo struktūra. Labiau tikėtina, kad ne pajamomis grindžiamas koregavimas, o išlaidomis grindžiamas koregavimas, ypač einamųjų pirminių išlaidų koregavimas, ilgam laikui pagerins viešųjų finansų padėtį ir turės nedidelės, tam tikromis aplinkybėmis net teigiamos, įtakos trumpalaikiam ekonomikos augimui. Išlaidų apribojimas turi mažesnę iškraipantį poveikį augimui nei mokesčių padidėjimas, mokesčiai ES ir taip dideli, nors ir labai skiriasi įvairiose valstybėse narėse. Kiek tai susiję su patikimumu, išlaidų mažinimas rodo didesnę valstybių įsipareigojimą toliau vykdyti konsolidavimą. Sprendimus padidinti pajamas ir sumažinti investicijų išlaidas gali būti politiškai lengviau įgyvendinti, tačiau jie neigiamai paveikia vidutinės trukmės ir ilgalaikės ekonomikos augimo perspektyvas ir ilgai dažnai atšaukiami. Daugelyje valstybių narių išlaidų kontrolę turės papildyti pajamų didinimo priemonės. Taip pat reikėtų skirti reikiamą dėmesį mokesčių kokybei, veiksmingai surenkant pajamas ir mažinant neigiamą poveikį ekonomikos augimui, kartu atsižvelgiant į teisingumo aspektus. Mokesčių bazės išplėtimas, pavyzdžiui, panaikinant atleidimą nuo mokesčio už aplinkai daromą žalą arba mokesčių lengvatas, yra tinkamesnis nei mokesčių tarifų padidėjimas. Kai kurios dabartinės mokesčių išlaidos gali neturėti pagrįsto ekonominio pagrindo arba sudaryti paskatas, neatitinkančias pradinių tikslų. Nekilnojamojo turto mokesčių kartu su vartojimo mokesčiais, įskaitant su aplinka susijusius mokesčius, poveikis yra mažiausiai iškraipantis padėtį, o gyventojų pajamų mokesčiai ir bendrovių pelno mokesčiai galėtų labiau pakenkti augimui.

- (2) *Politinės strategijos patikimumas.* Remiantis įtikinamais ir patikimais planais, galima tikėtis mažesnių realių palūkanų normų ir mažesnių būsimų mokestinių įsipareigojimų, vadinasi, yra galimybių privatiems namų ūkiams padidinti vartojimo išlaidas, o bendrovėms – investicines išlaidas. Praktiškai daugiamėčio koregavimo plano patikimumą galima sustiprinti greitai priimant teisės aktus, kuriuose būtų teisiškai privalomai nurodytas nuoseklių priemonių, kuriomis prisidedama prie planuojamo daugiamėčio koregavimo, tvarkaraštis.
- (3) *Finansų įstaigos.* Finansinio konsolidavimo sėkmė priklauso ir nuo valstybės gebėjimo atitinkamomis nacionalinėmis fiskalinėmis programomis veiksmingai įgyvendinti sutartas politines priemones. Institucinių ir procedūrinių susitarimų (pvz., fiskalinių taisyklių ir daugiamėčių fiskalinių programų), kuriais reglamentuojama biudžeto politika, kokybė turi įtakos valstybių gebėjimui parengti ir veiksmingai praktiškai įgyvendinti fiskalinio konsolidavimo programas, nesukeliant pernelyg didelių politinių ir ekonominių nesutarimų.
- (4) *Susijusi politika.* Biudžeto politika paprastai yra susijusi su kitomis ekonomikos politikos formavimo priemonėmis. Taip yra ir fiskalinio konsolidavimo atveju. Papildomai įgyvendinamos struktūrinės reformos padidins galimybes atlikti ilgalaikį fiskalinį koregavimą – tai taip pat užtikrins ekonomikos augimą trumpalaikiu laikotarpiu. Pasitelkus struktūrines reformas galima dvejopai padėti atlikti fiskalinį koregavimą: tiesiogiai, kai apribojamos arba sumažinamos esamos išlaidų tendencijos, ir netiesiogiai, kai pagerinamas rinkų veikimas, dėl ko galiausiai sustiprėja ekonominė veikla. Iš esmės, būtent pasitelkus struktūrines reformas, užtikrinamas ilgalaikis fiskalinis koregavimas. Pasitelkus kai kurias struktūrines reformas, visų pirma pensijų sistemų reformas, ribojant išlaidas ir didinant darbo pasiūlą, būtų galima teigiamai paveikti viešuosius finansus jau vidutinės trukmės laikotarpiu.
- (5) *Socialiniu požiūriu subalansuotas fiskalinis koregavimas.* Užtikrinti patikimą valstybės biudžetą – būtina sąlyga, siekiant išvengti situacijos, kai dėl nekontroliuojamos valstybės skolos ateityje gali iškilti grėsmė mūsų socialinės apsaugos sistemoms. Siekiant būtino politinio pritarimo, koregavimo našta turi būti teisingai paskirstyta visiems visuomenės sluoksniams. Jeigu koregavimas palankesnis tam tikriems visuomenės sluoksniams, egzistuoja tikimybė, kad pasikeitus politinei vyriausybės sudėčiai, jis bus panaikintas ir taip iškils grėsmė fiskalinio koregavimo tvarumui.

Politikos prioritetai

Siekiant spręsti pirmiau nurodytas problemas, 2011–2012 m. visų pirma reikia imtis veiksmų šiose srityse:

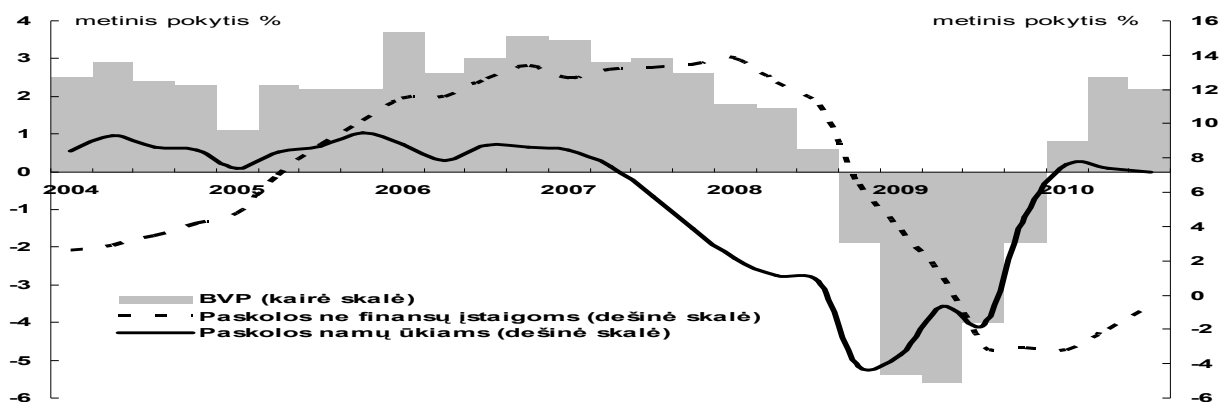
- **ES lygmeniu** pasiūlymai dėl įstatymo galią turinčių aktų, kuriais siekiama stiprinti ekonomikos valdymą, turėtų būti priimami pagal paspartintą teisės aktų leidėjų susitarimą.
- **Konsolidavimas visose ES valstybėse narėse turėtų būtinai prasidėti – arba būti toliau vykdomas – 2011 m.** Planuojama fiskalinio konsolidavimo sparta turėtų būti didelė ir daugumoje valstybių narių struktūriniu požiūriu turės gerokai viršyti 0,5 % BVP per metus.

Valstybės narės, kuriose yra labai didelis struktūrinio biudžeto deficitas, labai didelis valstybės skolos lygis arba kurios patiria didelių finansinių sunkumų, turi sparčiai imtis veiksmų 2011 m. Kai ekonomikos augimas arba pajamos yra didesnės, nei tikėtasi, reikėtų paspartinti fiskalinį koregavimą.

- **Valstybės narės, vykdančios perviršinio deficito procedūrą, turėtų numatyti išlaidų pokyčius ir nustatyti pagrindines priemones, kurių ketina imtis, kad panaikintų perviršinį deficitą.**
- **Visos valstybės narės pirmiausia turėtų koreguoti valstybės išlaidas, kartu išlaikydamos augimą skatinančias išlaidas**, pvz., viešosios infrastruktūros, švietimo ir mokslinių tyrimų bei inovacijų srityse. Visos valstybės narės, ypač tos, kurios įgyvendina perviršinio deficito procedūrą, turėtų toliau vykdyti atsargią fiskalinę politiką ir griežtai stebėti, kad valstybės išlaidų augimas neviršytų vidutinės trukmės BVP augimo tendencijos. Papildomai reikėtų stengtis padidinti valstybės išlaidų rentabilumą. Kai koregavimą reikia atlikti itin skubiai, išlaidas reikėtų sumažinti. Visos valstybės narės turi įrodyti, kad jų Stabilumo ir konvergencijos programos paremtos pagrįstomis augimo ir pajamų prognozėmis.
- **Kai reikia mokesčio įnašo, turėtų būti kuo labiau sumažinti ekonomikos iškraipymai.** Kad ir koks būtų bendras mokesčių naštos lygis, reikėtų peržiūrėti mokesčių sistemas, kad jomis būtų labiau skatinamas užimtumas, augimas ir kad jos būtų palankesnės aplinkai, pavyzdžiui, vykdyti aplinkosaugos mokesčio reformas, kuriomis didinami aplinkosaugos mokesčiai ir mažinami kiti labiau iškraipiančio poveikio mokesčiai. Mokesčių bazės išplėtimas yra tinkamesnis siekiant padidinti mokesčių tarifus.
- **Reikėtų nedelsiant vykdyti pensijų reformas, kuriomis, be kita ko, siekiama pailginti faktinį pensinį amžių.** Tai užtikrins viešųjų finansų tvarumą ir padidins dirbančių asmenų skaičių. Sveikatos priežiūros sistemas reikia griežtai stebėti ir prireikus reformuoti, kad būtų užtikrintas didesnis rentabilumas ir tvarumas, ypač atsižvelgiant į senėjančią visuomenę.
- **Valstybės narės raginamos tobulinti vidaus fiskalines programas**, susijusias su nacionalinėmis viešosios apskaitos ir statistikos sistemomis, makroekonominėmis ir biudžeto prognozėmis, skaitinėmis fiskalinėmis taisyklėmis, vidutinės trukmės biudžeto programomis, bendrųjų valstybės finansų skaidrumu ir išsamiomis biudžeto programomis.

3. GREITAS FINANSŲ SEKTORIAUS SUREGULIAVIMAS, SIEKiant RASTI BŪDĄ EKONOMIKAI ATKURTI

14 [diagrama. Bankų paskolos ES](#)

Šaltinis: ECB

Teigiama kreditų plėtra ir tvarus ekonomikos vystymasis yra glaudžiai susiję. Prasidėjus finansų krizei kreditų, ypač skirtų įmonėms, augimas susilpnėjo, nes bankai sugriežtino kredito standartus, o esant blogai ekonominei perspektyvai, nedaug bendrovių prašo finansavimo. Nuo 2010 m. pradžios pastebimas paskolų išdavimo suaktyvėjimas, jis sutampa su nedideliu ekonomikos atsigavimu (žr. 14 diagramą). 2010 m. spalio mėn. ECB parengtas bankų paskolų tyrimas rodo, kad bankai nebegriežtina paskolų išdavimo sąlygų įmonėms ir kad tikimasi, jog bus sumažinti standartai namų ūkiams. Vis dėlto paskolų išdavimo sąlygos neatitinka didelio ekonomikos atkūrimo, ypač kiek tai susiję su ne finansų bendrovėms skirtomis paskolomis.

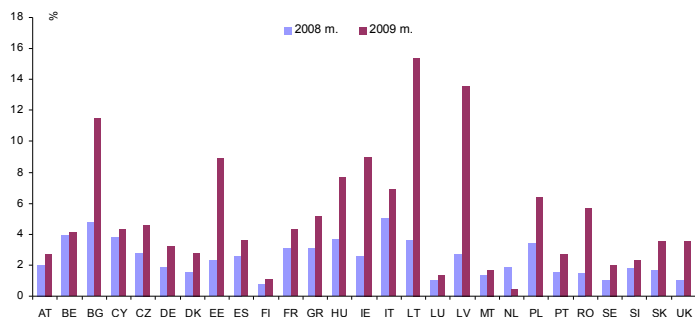
Balanso pagerinimas bankų sektoriuje yra esminis dalykas, siekiant pagerinti rentabilumą, atkurti konkurencingumą ir grįžti prie įprastos paskolų išdavimo veiklos. Vis dėlto bankų pelningumo perspektyva yra neaiški dėl lėto ekonomikos atkūrimo, didelių paskolų nekilnojamojo turto sektoriui ir įtampos valstybės garantuotos skolos rinkoje. Neigiamas realiosios ekonomikos grįžtamasis poveikis finansų sektoriui kai kuriose valstybėse narėse sustiprėjo dėl namų ūkių ir ne finansų bendrovių sektorių įsiskolinimo. Todėl neveiksmių paskolų lygis labai padidėjo ir artimiausiu metu gali dar didėti (15 diagrama). Pastaruoju metu bankų sektoriuje bendrai matyti nedidelis pagerėjimas, didesnis pelnas ir kapitalo rezervų sustiprėjimas, nors kai kuriais atvejais matyti ir valstybės kapitalo injekcijos.

Greitai nutraukus didelę valstybės paramą bankams, finansų sektoriuje nebeliks galimo konkurencijos iškraipymo. Daugiau nei pusėje valstybių narių valstybės parama viršijo 5 % BVP ir ją sudarė tokios priemonės, kaip kapitalo injekcijos, likvidumo intervencinės priemonės, turtui skirta parama ir garantijos (žr. 16 diagramą). Valstybės paramos nutraukimo bankams strategijos inicijuotos išlaikant lankstumo galimybę, kad būtų galima spręsti galimas makroekonominio stabilumo problemas. Dėl didelės finansinės integracijos į Europos Sąjungą, kaip matyti iš bankų sektoriaus turto užsienyje lygio, kuris daugelyje valstybių narių siekia 50 % BVP (žr. 14 diagramą), reikia atsižvelgti į valstybės intervencijų tarpvalstybinį poveikį.

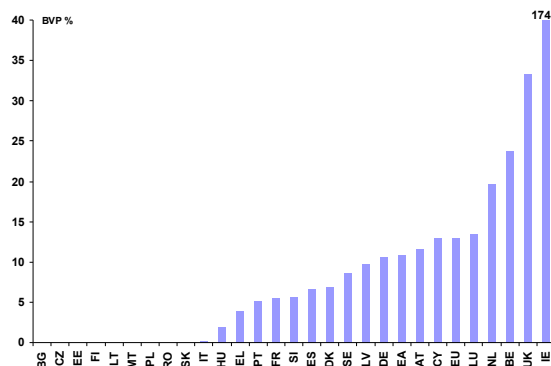
15 diagrama. Neveiksnios paskolos ES

Visų paskolų procentinė dalis

16 diagrama. Valstybės intervencijos į ES bankų sektorių

Šaltinis: ECB, TVF

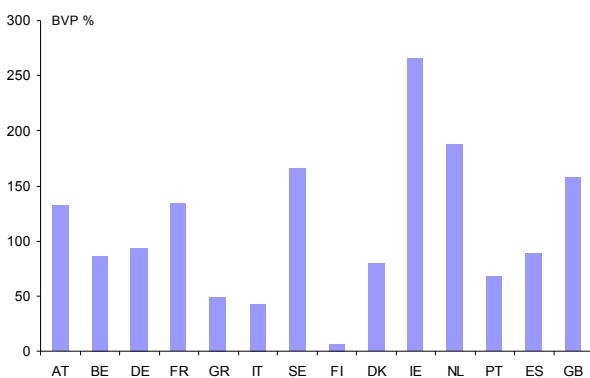

Šaltinis: Komisijos tarnybos (2010 m. sausio mėn.)

Būtina finansinio stabilumo palaikymo sąlyga – pasitikėjimas bankų sektoriumi. Viena iš priemonių išlaikyti pasitikėjimą valstybės paramos nutraukimo strategijų sparta yra testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Šio testavimo tikslas – įvertinti bankų sektoriaus sugebėjimą greitai atsigauti po mažai tikėtinų, bet didelį poveikį turinčių įvykių. Tikrinamas kapitalo rezervo jautrumas nepalankiomis ekonominėmis ir finansinėmis sąlygomis. Remiantis griežtomis prielaidomis, kitas ES lygmens testavimas nepalankiausiomis sąlygomis bus atliktas 2011 m. Kito testavimo rezultatai bus paskelbti 2011 m. birželio mėn. Šioje srityje labai svarbus geras nacionalinių priežiūros pareigūnų ir ES institucijų atstovų bendradarbiavimas, taip pat svarbu, kad būtų aiškiai ir skaidriai pranešama apie rezultatus ir jų poveikį.

17 diagrama. Bankų sektoriaus turtas užsienyje

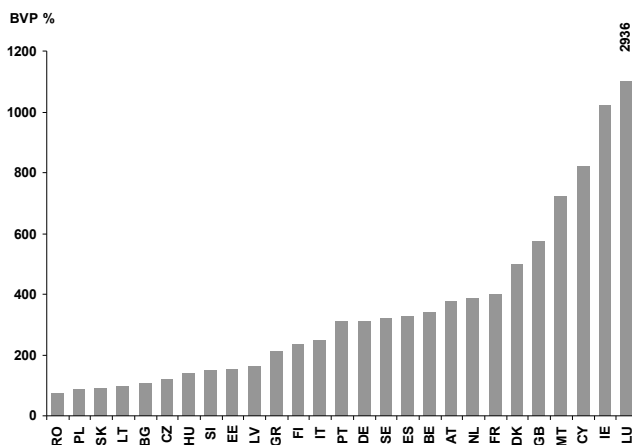
BVP procentinė dalis

Šaltinis: Tarptautinių atsiskaitymų bankas (BIS), Eurostatas

18 diagrama. Bendras bankų sektoriaus turtas

BVP procentinė dalis

Šaltinis: ECB

Dabartinės krizės sąlygomis paaikškėjo, kad egzistuoja aiški ES bankų sektoriaus reguliavimo sistemos spraga, ir reikia skubiai imtis ES lygmens priemonių. Kadangi bankai ir finansų įstaigos ES valstybėse narėse ir ES nepriklausančiose šalyse tarpusavyje susijusios,

pabrėžiama, kaip svarbu stebėti finansų sektoriaus pokyčius tarptautiniu mastu. Bankų sektoriaus turto dydis, apskaičiuotas kaip BVP procentiniai punktai, rodo, kad kai kurios valstybės narės yra itin pažeidžiamos sisteminės krizės atveju ir kad aiškiai nepakanka fiskalinių priemonių atlaikyti didelį finansų žlugimą (18 diagrama). Todėl ES lygiu reguliavimo ir priežiūros sistema sustiprinta ir turėtų būti greitai užbaigta. 2010 m. spalio mėn. Komisija nustatė finansų sektoriaus krizės valdymo teisinės sistemos tikslus, kurie bus pasiūlyti 2011 m. pavasarį. Pagrindinis tikslas – leisti bankui žlugti – nepriklausomai nuo jo dydžio, – užtikrinant pagrindinių banko paslaugų tęstinumą, kuo labiau sumažinant to žlugimo poveikį finansų sistemai ir išvengiant mokesčių mokėtojams tenkančių išlaidų. Svarbu išvengti moralinės žalos rizikos, kuri atsiranda iš suvokimo, kad kai kurie bankai yra per dideli, kad galėtų žlugti. Be to, kad valdžios institucijoms suteikiamos bendros veiksmingos priemonės ir įgaliojimai įveikti bankų krizę, taip pat svarbu užtikrinti sklandų valstybių narių ir ES institucijų bendradarbiavimą iki krizės ir jos sąlygomis.

Euro zonos valstybės narės sukurs nuolatinį Europos stabilumo mechanizmą, kad užtikrintų visos euro zonos finansinį stabilumą. Šis mechanizmas pakeis dabartinį Europos stabilizavimo mechanizmą, kurį sudaro Europos finansinio stabilumo fondas (EFSF) ir Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė (EFSM) ir kuris galios iki 2013 m. birželio mėn.

„Bazelis III“ taisyklėmis bankams nustatomi griežtesni reikalavimai, kurie padidins makrofinansinį stabilumą. 2010 m. rugsėjo mėn. Bazelio bankų priežiūros komitetas iš esmės sugriežtino dabartines kapitalo apibrėžtis. Apskritai pagal naują apibrėžtį bankų kapitalas bus mažesnis, dėl to padidėja atotrūkis nuo reguliavimo reikalavimų. Be griežtesnių apibrėžčių, bus palaipsniui padidinti ir minimalūs kapitalo reikalavimai.

Politikos prioritetai

Siekiant išspręsti pirmiau išvardytas problemas, 2011–2012 m. reikia imtis veiksmų, visų pirma toliau nurodytose srityse. Juos vykdant itin svarbu užtikrinti ES lygmens koordinavimą.

- Siekiant atkurti ilgalaikį bankų gyvybingumą ir užtikrinti tinkamą kreditų teikimo kanalo veikimą, būtina restruktūrizuoti bankus, visų pirma gavusius didelę valstybės pagalbą. Restruktūrizavus bankus bus užtikrintas finansinis stabilumas ir palaikomas kreditų teikimas realiajai ekonomikai. Atsižvelgiant į poreikį užtikrinti finansinį stabilumą, reikėtų palaipsniui panaikinti visą viešąją finansinę paramą bankų sektoriui.
- **Būtina pažanga kuriant nuolatinį atsako į valstybės garantuotų skolų krizes mechanizmą, siekiant finansinių rinkų tikrumo ir stabilumo.** 2013 m. naujas Europos stabilumo mechanizmas suteiks rinkoms stabilumo ir papildys naująją tvirtesnio ekonomikos valdymo sistemą, kuria siekiama užtikrinti veiksmingą ir griežtą ekonominę priežiūrą, įskaitant dabartinių finansinės paramos priemonių veiksmingumo peržiūrą.
- **Būtina toliau įgyvendinti finansų reformas,** be kita ko, stiprinti reguliavimo ir priežiūros sistemą ir šalinti dėl krizės atsiradusio rinkos nepakankamumo atvejus. Būtina ES lygmeniu dar labiau stiprinti reguliavimo sistemą, o nuo 2011 m. pradžios veikiančios Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) ir Europos priežiūros institucijos turėtų didinti priežiūros kokybę.

- **Bankai palaipsniui turės stiprinti savo kapitalo bazę, kad galėtų geriau atlaikyti sukrėtimus.** Tai atitinka sistemą „Bazelis III“, dėl kurios neseniai susitarta. Be to, 2011 m. bus atliktas dar vienas platesnio užmojo ir griežtesnis testavimas nepalankiausiomis sąlygomis ES mastu, siekiant įvertinti bankų sektoriaus atsparumą.

4. STRUKTŪRINĖS REFORMOS EKONOMIKOS AUGIMUI PAREMTI IR MAKROEKONOMINIAM DISBALANSUI PANAIKINTI

Struktūrinės reformos gali būti vykdomos dviem tikslais: atkurti pagrindinius augimą skatinančius veiksnius ir išvengti disbalanso arba jį panaikinti – tai pagrindinė augimo sąlyga. Šiomis reformomis galima padidinti darbo jėgos panaudojimą ir darbo našumą. Struktūrinėmis reformomis taip pat galima padėti artimiausioje ateityje atkurti konkurencingumą ir sumažinti išorės disbalansą susilpninant kainų ir atlyginimų suvaržymus. Siekiant užtikrinti ekonomikos augimą ir sumažinti išorės disbalansą labai svarbu sudaryti sąlygas reikalingam darbo jėgos ir kapitalo persikirstymui sektoriuose ir bendrovėse. Kai kuriomis struktūrinėmis priemonėmis būtų galima paremti ir ekonomikos augimą, ir makroekonominį koregavimą, tačiau daliai jų, kaip antai švietimo politikos priemonės, reikia daugiau laiko, kad jos atsipirktų, ir jomis galima geriau pašalinti ilgalaikį ekonomikos augimą skatinančių veiksnių suvaržymus. Vis dėlto tai nereiškia, kad reikėtų atidėti šiai politikai stiprinti skirtus veiksmus.

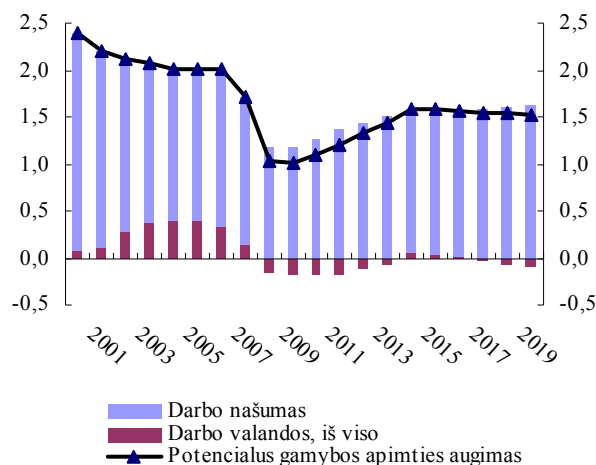
Ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą skatinančių reformų spartinimas

Nesant tvirtos politikos, tikėtina, kad augimas ateinančią dešimtmetį tebebus silpnas². Kaip nurodyta 19 diagramoje, 2011–2020 m. laikotarpiu ES-27 numatomas vidutinis potencialus 1½ % ekonomikos augimas. Tai gerokai mažiau, palyginti su ES ekonomikos augimo tempais per praėjusius du dešimtmečius, kurie, be kita ko, buvo gerokai mažesni, nei JAV. Priežastis – ryškus nepakankamas darbo jėgos panaudojimas kilus krizei, taip pat laikotarpio pabaigoje darbo jėgos sumažėjimas dėl senėjančios visuomenės ir palyginti lėtai augantis našumas ES-27. Dauguma valstybių narių stipriai nukentėjo nuo krizės atsižvelgiant tiek į kapitalo kaupimą, tiek į darbo jėgos panaudojimą, ir numatoma, kad dešimtmečio pabaigoje darbo jėgos ištekliai sumažės dėl senėjančios visuomenės.

² Potencialus augimas atitinka tvaraus augimo, derančio su pasiūlos sąlygomis, tendencijos sąvoką, pakoregavus atsižvelgiant į trumpalaikius faktinio BVP augimo ciklo svyravimus.

19 diagrama. Potencialus gamybos apimtys augimas ES-27 iki 2020 m.

Makroekonominis scenarijus, pagrįstas gamybos funkcijos metodu

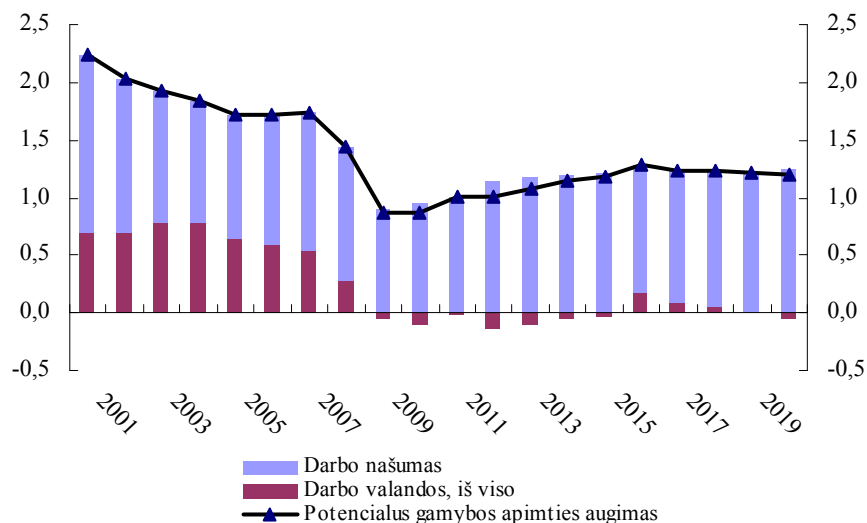

Šaltinis: ECFIN rudens prognozė

Pasitvirtinus ankstesnėms tendencijoms, euro zonoje prognozuojamas dar prastesnis ekonomikos augimas. 2001–2010 m. laikotarpiu vidutinis potencialus euro zonos ekonomikos augimas buvo 1,6 %, palyginti su 1,8 % augimu visoje ES-27 (žr. 20 diagramą). Ateinantį dešimtmetį euro zonos laukia itin menkas gamybos apimtys ir našumo augimas – numatoma, kad abu šie rodikliai vidutiniškai sieks 1¼ % Tačiau prognozuojamas darbo jėgos panaudojimas – labai panašus į numatomą visos ES rodiklį.

20 diagrama. Potencialus gamybos apimtys augimas euro zonoje iki 2020 m.

Makroekonominis scenarijus, pagrįstas gamybos funkcijos metodu

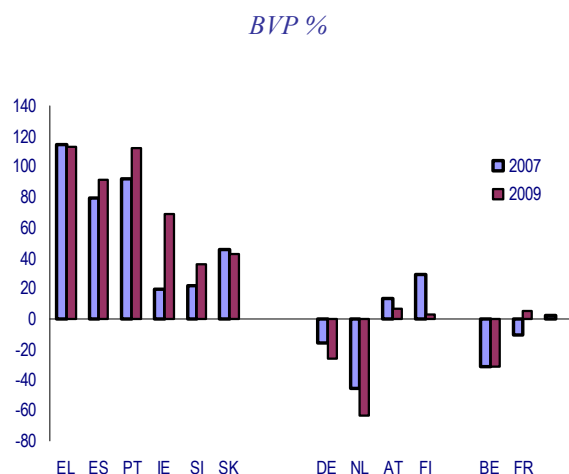
Atsižvelgiant į ankstesnes ekonomikos ir finansų krizes, matyti, kad labai svarbu imtis politinių priemonių. Pavyzdžiui, 1991 m. Švedijoje ir Suomijoje prasidėjęs didelis ekonomikos nuosmukis buvo palyginti trumpas ir nesumažino potencialaus gamybos apimties augimo. Tai, be kita ko, lėmė esminis šių šalių ekonomikos restruktūrizavimas. Tačiau Japonijoje paskutinį praėjusio amžiaus dešimtmetį nepakankamai politiniu lygmeniu reagavus į finansų krizę ir padidėjus konkurenciniam besiformuojančios ekonomikos šalių spaudimui, šalies ilgalaikis potencialus ekonomikos augimas sumažėjo.

Reikia imtis skubių nacionalinio ir ES lygmens veiksmų. ES lygmens politika padės didinti ekonomikos augimą, pavyzdžiui, stiprinant bendrąją rinką ir lengvinant sąlygas investicijoms. Kad visose valstybėse narėse būtų panaikintos pagrindinės augimą vidutinės trukmės laikotarpiu stabdančios kliūtys, reikėtų paspartinti struktūrines reformas (daugiau informacijos žr., prie metinės augimo apžvalgos pridedamą strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pažangos ataskaitą).

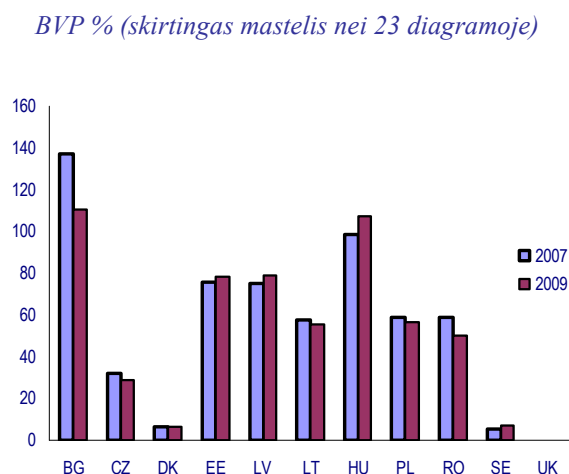
Makroekonominio disbalanso panaikinimas ir pagrindinės augimo sąlygos atkūrimas

Labai svarbu, kad euro zona panaikintų išorės disbalansą, o tam reikės visapusiškų struktūrinių reformų, skirtų koregavimui paspartinti ir pagerinti. ES, ypač euro zona, kaip pinigų sąjunga, turi panaikinti disbalansą. Dėl disbalanso kai kuriose euro zonos valstybėse narėse taip pat gali sumažėti pasitikėjimas bendra valiuta. Reikės imtis ekonominės politikos veiksmų daugelyje skirtingų sričių, įskaitant darbo jėgos, produktų ir paslaugų rinkas. Skirtingos valstybės narės turės imtis labai skirtingų politinių priemonių, kurios turės būti kruopščiai parengtos konkreitiems atitinkamos valstybės trūkumams šalinti ir poreikiams tenkinti, atsižvelgiant į galimą poveikį visai ES. Apskritai vykdant struktūrinę politiką, turėtų būti siekiama padaryti ekonomiką lankstesnę ir patenkinti koregavimo poreikius ES.

**21 diagrama. Grynieji išorės finansiniai
įsipareigojimai; euro zonos valstybės narės**

**22 diagrama. Grynieji išorės finansiniai
įsipareigojimai; ne euro zonos valstybės narės**

Pastaba. Kipro, Jungtinės Karalystės, Maltos ir Liuksemburgo duomenų nėra

Valstybės narės, turinčios didelį einamosios sąskaitos deficitą, silpną konkurencingumą ir menkus koregavimo gebėjimus, turės labai pakoreguoti kainas ir sąnaudas, kad atkurtų vidaus ir išorės konkurencingumą. Svarbus einamosios sąskaitos deficito tvarumo rodiklis yra bendra grynojo užsienio turto pozicija, pagal kurią įvertinamas išorės skolos lygis (21 ir 22 diagramos). Nors po krizės einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo, didelį deficitą turinčių valstybių narių skola toliau didėjo palyginti su kitomis pasaulio šalimis. Nors tokį koregavimą galėtų lemti rinkos mechanizmai sumažėjus vidaus paklausai ir išaugus nedarbui, tačiau greitesnis ir mažiau skausmingas koregavimas galėtų būti padarytas imantis tinkamos darbo užmokesčio politikos. Tai reikštų darbo užmokesčio indeksavimo taisyklių pakeitimus, tinkamus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio signalus ir veiksmingesnius darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus. Produktų rinkos reformos bus būtinos siekiant pašalinti nominalius suvaržymus ir sumažinti galutines prekių kainas sumažinant nustatytą rentą (t. y. mažesnę kainų palyginti su sąnaudomis pelno dydį). Politiniu lygmeniu labai svarbu visiškai įgyvendinti paslaugų direktyvą, kuria bus padidintas reguliuojamų paslaugų konkurencingumas. Atsižvelgiant į tai, taip pat labai svarbu vykdyti ne kainomis grindžiamos konkurencijos didinimo politiką.

Kovos su nominaliais suvaržymais priemonės reikės papildyti struktūrinėmis priemonėmis, skirtomis darbo jėgai bendrovėse ir sektoriuose persikirstyti. Kad ekonomika vystytųsi tvariau, reikės panaikinti visus anksčiau susikaupusius perviršius, taigi ne tik pagerinti eksporto sektoriaus kainų konkurencingumą ir sumažinti užsienio prekybai uždaro sektoriaus santykinės kainas. Naujas kainų subalansavimas bus siejamas su kapitalo ir darbo jėgos išteklių perkėlimu iš užsienio prekybai uždaro į atvirą sektorių, kuris tiesiogiai atviras užsienio konkurencijai. Persikirstant darbo jėgą reikės pritaikyti užimtumo apsaugos teisės aktus ir suteikti geresnes finansines paskatas žmonėms vietoj nedarbo rinktis darbą. Šis persikirstymas bus vykdomas kartu santykinai pakoreguojant darbo užmokestį užsienio prekybai atvirame ir uždame sektoriuose. Aktyvi darbo rinkos politika turės remiamąją funkciją: bus stiprinamos įdarbinimo agentūros, rengiami mokymai ir darbo rinkos politika bus geriau orientuota į pažeidžiamiausias grupes. Patobulinus verslo aplinką, pavyzdžiui, padidinus reguliuojamų paslaugų konkurenciją ir dar labiau sumažinus administracinę naštą, gali būti paremtas kapitalo judėjimas į našiausius sektorius.

Didelį einamosios sąskaitos perteklių turinčios valstybės narės turėtų nustatyti pastoviai menkos vidaus paklausos šaltinius. Neseniai paskelbti duomenys teikia vilčių ir iš jų matyti, kad koregavimas daromas, vidaus paklausa vis didėja, o ankstesnis (įmonių) balanso koregavimo procesas eina į pabaigą. Tačiau tais atvejais, kai dėl politikos ar rinkos nepakankamumo vidaus paklausa tebėra šiek tiek silpna, reiktų imtis tinkamos politikos. Tokia politika, be kita ko, galėtų aprėpti tolesnį paslaugų sektoriaus liberalizavimą ir geresnes sąlygas investicijoms.

Reikia nustatyti politiką, kad ateityje būtų išvengta disbalanso. Reikės peržiūrėti sąlygas, lėmusias per didelį kreditų augimą ir turto kainų burbulus. Todėl pagrindinis politikos kūrėjų uždavinys bus sukurti ir įgyvendinti struktūrines reformas, kuriomis būtų sumažinta per didelių kreditų ir turto kainų atvejų, ir sukurti specialias paklausos mažinimo atitinkamais atvejais priemonės. Atrodo, kad šiomis aplinkybėmis reguliavimo priemonės, kuriomis mažinamas kreditų teikimo procikliškumas, yra itin reikšmingos ir reikia imtis daugiau veiksmų. Nedarant poveikio vidaus rinkai, tai galėtų reikšti užtikrinimą, kad nustatant bankų kapitalo reikalavimus

būtų tinkamai atsižvelgiama į regioninius turto kainų pervertinimo skirtumus. Reikia peržiūrėti būsto rinkos kainos struktūrinės ypatybės, įskaitant būsto paskolų mokesčių paskatas, dėl kurių padidėja burbulio susidarymo tikimybė. Be to, dėl produktų rinkų pertvarkymo ekonomika taps lankstesnė ir atsiras daugiau koregavimo gebėjimų, taigi bus atsparesnė, o kilus dideliems sukrėtimams bus lengviau atlikti būtinus koregavimus.

Politikos prioritetai

Siekiant išspręsti pirmiau išvardytas problemas, 2011–2012 m. reikia imtis veiksmų, visų pirma toliau nurodytose srityse.

- **Reikia sutelkti ekonomikos augimą skatinančius ES lygmens veiksnius.** Reikėtų susitarti dėl pagrindinių teisės aktų pasiūlymų atsižvelgiant į Bendrosios rinkos aktą (daugiau informacijos žr., strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pažangos ataskaitą).
- **Svarbu, kad didelį einamosios sąskaitos deficitą turinčios arba labai įsiskolinusios valstybės narės vykdytų su darbo užmokesčio nustatymu ir paslaugų rinkomis susijusias reformas, siekdamos pagerinti su kainomis ir darbo užmokesčiu susijusias atsakomąsias priemones.** Šioje srityje taip pat bus naudinga tobulinti verslo aplinką didinant konkurenciją (pvz., įgyvendinant Paslaugų direktyvą) ir mažinant administracinę naštą.
- **Labai reikalingos išteklių perskirstymo bendrovėse ir sektoriuose priemonės.** Tai – užimtumo apsaugos teisės aktai, kuriais neužkertamas kelias perskirstyti išteklius sektoriuose, geresnės finansinės paskatos dirbti ir aktyvi darbo rinkos politika, labiau orientuota į pažeidžiamiausias grupes. Siekiant sudaryti geresnes sąlygas sektoriams pereiti prie naudingesnės ir didesnį augimą skatinančios veiklos taip pat bus svarbios priemonės, kuriomis panaikinamos kliūtys patekti į rinką ir išeiti iš jos (įsisteigimo sąlygos) ir kliūtys investicijoms (pvz., įmonių pelno mokesčio bazių suderinimas).
- **Didelį einamosios sąskaitos perteklių turinčios valstybės narės turi nustatyti silpnos vidaus paklausos šaltinius ir juos pašalinti.** Tokia politika, be kita ko, galėtų aprėpti tolesnį paslaugų sektoriaus liberalizavimą ir geresnes sąlygas investicijoms.
- **Visos valstybės narės turėtų paspartinti struktūrines reformas ir panaikinti pagrindines ekonomikos augimo vidutinės trukmės laikotarpiu kliūtis.** Pagal valstybių narių pateiktus nacionalinių reformų programų projektus, atrodo, kad numatytos priemonės yra nepakankamai plataus užmojo, taigi tikriausiai vidutinės trukmės laikotarpiu neturės reikšmingo poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Valstybės narės galutinėse nacionalinėse reformų programose turi pateikti gerokai tikslesnius reformų planus, paspartinti pagrindinius veiksmus ir užsibrėžti platesnio užmojo tikslus.

Priedas. 1 lentelė. Tam tikri konkrečių šalių rodikliai, susiję su ekonomikos augimu ir darbo vietų kūrimu, fiskaline būkle, finansų rinkos sąlygomis ir makroekonominio disbalansu

	Ekonomikos augimas ir darbo vietos						Viešieji finansai				Makroekonominis disbalansas					Finansų rinkos			
	BVP vienam gyventojui	BVP augimas	Užimtumo lygis	Užimtumo augimas	Nedarbo lygis	Darbo našumas	Fiskalinė būklė	Bendroji valstybės skola	Fiskalinis tvarumas (S2)	Bendra mokesčių našta	Einamoji sąskaita kaip BVP dalis	Grynasis užsienio turtas	Realusis efektyvusis valiutos keitimo kursas (viršutinės kontrolės ribos defl.)	Privačiojo sektoriaus skola kaip BVP dalis	SVK1	Ilgalaikių palūkanų normos skirtumas, palyginti su Vokietija	Kapitalo pakankamumo rodiklis	Neveiksnių paskolos	Kapitalo grąža
	Lygis, palyginti su ES 27 = 100	Metinis pokytis	20–64m. amžiaus grupė	Metinis pokytis		Lygis, palyginti su ES-27 = 100	Grynasis skolinimasis, BVP %	BVP %	Didelis lygis reiškia silpną tvarumą	Bendri mokesčiai kaip BVP %	Einamosios sąskaitos balanso BVP % paskutinių 3m. vidurkis	BVP %	% skirtumas, palyginti su ilgalaikiu vidurkiu. Didelė vertė = mažesnis konkurencingumas	Lygiai	Metinis pokytis				
	09	11-12	09	11-12	09	08	09	09	09	09	09	09	09	09	09	2010-Q3	09	09	09
BE	128	1,9	67,1	0,5	7,9	125,1	-6,1	96,2	6,5	45,7	2,3	35	7,8	223	0,0	0,7	17,3	4,1	-2,4
DE	129	2,1	74,8	0,5	7,5	104,7	-3,0	73,4	4,5	41,1	6,5	30	-5,8	154	0,3	0,0	14,3	3,2	-1,8
IE	148	1,4	66,7	-0,1	11,9	132,1	-14,4	65,5	14,8	29,6	-4,7	.	20,2	387	-1,9	3,2	12,8	9	-36,1
EL	78	-0,9	65,8	0,6	9,5	98,0	-15,5	126,8	20,3	33,0	-15,4	-110	12,8	139	1,5	8,4	11,7	5,2	2,1
ES	82	1,2	63,7	-1,3	18,0	111,0	-11,1	53,2	15,3	32,3	-8,4	-90	12,4	289	-0,3	1,8	12,2	3,6	8,8
FR	121	1,7	69,6	0,9	9,5	120,6	-7,6	78,1	7,1	43,8	-2,6	-2	5,1	224	0,1	0,4	12,2	4,3	0
IT	97	1,3	61,7	0,2	7,8	109,8	-5,2	116,0	2,6	43,4	-2,7	.	14,6	176	0,8	1,5	11,7	6,9	4
CY	80	1,9	75,7	0,5	5,3	88,9	-6,0	58,0	12,5	34,2	-12,7	.	10,3	.	0,2	2,2	12,1	4,3	10
LU	281	3,0	70,4	1,8	5,1	169,9	-0,7	14,5	12,7	38,0	6,9	.	12,7	.	0,0	0,3	18,1	1,3	8
MT	57	2,1	58,8	1,3	7,0	88,1	-3,8	68,6	6,4	36,1	-6,0	.	11,5	.	2,0	1,6	24,2	1,7	17,6
NL	138	1,6	78,8	0,3	3,7	111,0	-5,4	60,8	8,5	39,0	5,5	63	8,7	251	1,0	0,2	15	0,4	-0,2
AT	138	1,9	74,7	0,7	4,8	111,6	-3,5	67,5	4,6	44,4	3,4	-4	-1,9	156	0,4	0,5	12,7	2,7	2,8
PT	61	-0,1	71,2	-0,5	9,6	74,1	-9,4	76,1	8,9	33,9	-11,0	-106	8,7	332	-1,0	3,2	10,5	2,7	5,4
SI	66	2,3	71,9	0,2	5,9	81,8	-5,8	35,4	12,2	38,0	-4,2	-35	9,2	178	1,0	1,3	11,7	2,3	1,1
SK	30	3,4	66,4	0,6	12,0	78,7	-7,9	35,4	8,5	28,9	-5,0	-43	54,2	140	1,0	1,3	12,7	3,5	5,6
FI	140	2,6	73,5	0,5	8,2	107,2	-2,7	43,8	4,3	43,2	3,0	-1	8,7	213	1,7	0,3	14,6	1,1	7,1
BG	13	3,2	68,8	0,9	6,8	38,6	-4,7	14,7	2,8	30,2	-16,4	.	50,0	.	3,2	3,6	17	11,5	8
CZ	38	2,7	70,9	0,2	6,7	71,8	-5,8	35,3	9,8	34,5	-1,5	.	41,5	.	0,7	1,2	14	-	17,1
DK	160	1,8	77,8	0,3	6,0	100,4	-2,8	41,4	-1,4	49,2	2,5	4	18,9	278	1,1	0,1	16,1	2,8	-3,8
EE	32	4,0	69,9	2,4	13,8	64,5	-1,8	7,2	1,2	36,0	4,5	-80	48,0	244	0,2	2,9	12,6	8,9	-48,5
LV	26	3,7	67,1	0,5	17,1	50,0	-10,2	36,7	9,0	27,0	-8,9	.	51,8	184	4,4	7,6	13,7	13,6	-52,4
LT	27	3,0	67,2	1,6	13,7	55,5	-9,2	29,5	10,4	30,0	-8,5	-66	29,4	132	5,1	2,7	12,9	15,4	-70,1
HU	30	3,0	60,5	0,5	10,0	70,2	-4,4	78,4	-1,3	39,6	-4,8	-120	13,0	209	4,8	4,7	14,4	7,7	22,5
PL	33	4,0	64,9	1,3	8,2	65,4	-7,2	50,9	5,6	31,9	-3,9	-64	-7,0	110	4,3	3,2	13,5	6,4	7
RO	14	2,6	63,5	0,4	6,9	47,2	-8,6	23,9	9,7	28,2	-9,8	-51	56,0	211	6,7	4,7	15,8	5,7	5,9
SE	162	2,8	78,3	0,8	8,3	111,2	-1,0	41,9	0,5	46,9	8,2	-7	-12,2	277	2,1	0,1	12,7	2	5,4
UK	143	2,4	73,9	0,4	7,6	110,3	-11,3	68,2	13,5	36,7	-1,8	.	-12,3	243	2,3	0,4	14,9	3,5	0,4
EZ (17)	110	1,6	69,0	0,4	9,5	109	-6,3	79,2	6,8	40,5	-0,6	-19,1	6,1	205	0,3	1,0	13,2	4	0,4
ES (27)	100	1,9	69,1	0,5	8,9	100	-6,8	74	7,5	39,8	-1,1	-3,5	4,8	208	1,0	1,2	13,6	3,9	0,6

